

HORACY

**Pieśń II, 13 (Ille et
nefasto te posuit
die...)**

HORACY

Pieśń II, 13 (Ille et nefasto te posuit die...)

DO DRZEWA¹

TŁUM. MARCELI MOTTY

Kto cię pierwszy zasadził, w dniu to złowrogim
zrobił,
świętokradzką cię także ręką, o drzewo, wnu-
kom

wyhodował na zgubę

i na całej tu wioski sromotę².

Uwierzyłbym, że taki człowiek własnemu ojcu
kark już skręcił i w nocy świętą komnatę zbry-
zgał

---

¹*Do drzewa* — Podtytuł skrócony decyzją redakcyjną. Pełne brzmienie: *Do drzewa, które nagłym wywrotem byłoby go zgmiotło.* [przypis edytorski]

²*sromota* (daw.) — wstyd. [przypis edytorski]

gościa swego posoką.

Kto tam ciebie, ponure ty drzewo,
coś na głowę niewinną pana się zwalić miało,
na mym polu postawił, pewno kolchidzkich ja-
dów³

i wszystkiego się dotknął,
co gdziekolwiek jest grzechem i zbrodnią.
Czego trzeba unikać, tego się ustrzec każdej
chwili, trudne zaiste dla nas zadanie! Wstręt
ma

do Bosforu⁴ punicki⁵
żeglarz, ślepych skądinąd się losów
nie lękając, a żołnierz boi się strzały Partów⁶,
ich ucieczki tak nagłej⁷, Partów zaś straszy siła

---

³*kolchidzkich jadów* — mieszkańcy Kolchidy (krajiny historycznej na terenie obecnej Gruzji) słynęli z czarów, które starożytnym kojarzyły się również z truciicielstwem. [przypis edytorski]

⁴*Bosfor* — cieśnina oddzielająca Europę od Azji, łączy Morze Czarne z Morzem Marmara, jest położona między Półwyspem Bałkańskim a Azją Mniejszą. [przypis edytorski]

⁵*punicki* — fenicki; Fenicjanie, którzy założyli Kartaginę, byli znani jako wyśmienici kupcy. [przypis edytorski]

⁶*Partowie* — lud zamieszkujący tereny na pld. od Morza Kaspijskiego, tworzący od ok. 238 p.n.e. do 226 n.e. państwo, z którym Rzym prowadził wojny od I w. p.n.e. [przypis edytorski]

⁷*ich ucieczki tak nagłej* — pozorowany odwrót konnych łuczników był często stosowanym elementem partyjskiej sztuki wojennej; w starożytności istniało nawet powiedzenie „partyjska strzała”. [przypis edytorski]

Rzymian, straszą kajdany⁸...

Ale zmiatał narody i zmiatać
będzie nagły gwałt śmierci. Wszak już widzia-
łem niemal
państwo czarnej królowej⁹, sądy Eaka¹⁰ oraz
dusz pobożnych siedziby
i Safonę¹¹ na lutni eolskiej
skargi głoszącą przeciw dziewicom swego mia-
sta,
Alceuszu¹², i ciebie, któryś te straszne klęski
morza, wojny, ucieczki

---

⁸*Partów zaś straszy siła Rzymian, straszą kajdany* — tłumacz jednocześnie pokazuje dwie możliwości przetłumaczenia łac. słowa *robur*. [przypis edytorski]

⁹*czarna królowa* (mit. rzym.) — Prozerpina, córka Cerery. Porwał ją i poślubił Pluton, bóg krainy umarłych. Prozerpina co roku wracała do matki na lato, a opuszczała ją na zimę; tak mitologia tłumaczyła następstwo pór roku. Odpowiednikiem Prozerpiny w mit. gr. jest Kora-Persefona. [przypis edytorski]

¹⁰*Eak* a. *Ajakos* (mit. gr.) — król Myrmidonów (ludu zamieszkującego Eginę), po śmierci wraz z Minosem i Radamantysem sądził w Hadesie dusze zmarłych. [przypis edytorski]

¹¹*Safona* — grecka poetka liryczna z przełomu VII i VI wieku p.n.e., autorka głównie poezji miłosnej, często sugerującej jej miłość do kobiet. [przypis edytorski]

¹²*Alceusz* a. *Alkajos* (ok. 620 p.n.e.–ok. 550 p.n.e.) — grecki poeta liryczny z Mityleny na wyspie Lesbos, część życia z powodu udziału w spisku przeciw tyranowi Myrsylosowi spędził na wygnaniu; dużą część jego dzieła stanowiła poezja polityczna. [przypis edytorski]

dźwięczniej prątkiem¹³ twym złotym odbi-
jał.

Śpiew obojga, świętego godzin milczenia, w du-
szach

zmarłych wzbudza podziwy; wieści o bitwach
jednak,

o tyranach wygnanych

chciwiej tłumy chwytają swym uchem.

Jakże dziwić się nad tym, skoro stugłowy po-
twór¹⁴,

osłupiony pieśniami, czarne swe uszy spuszcza,
a wplecione w Eumenid¹⁵

włosy zmije spoczynkiem się cieszą.

Nawet słynny Prometeusz¹⁶, razem z Pelopsa

---

¹³*prątek* — zdrobienie od: pręt; chodzi o tzw. plektron, odpowiednik kostki gitarowej, za pomocą którego w starożytności grano na lutni. [przypis edytorski]

¹⁴*stugłowy potwór* — przesadnie opisany Cerber, trzygłowy pies, pilnujący bram podziemnej krainy zmarłych. [przypis edytorski]

¹⁵*Eumenidy* (mit. gr.) — Erynie (zwane dla prześlągania srogich bóstw Eumenidami, tj. „Dobroczylnymi”) były wysłanniczkami Fatum, mścicielkami tropiącymi zbrodniarzy; przedstawiane były z węzami we włosach i skrzydłami. [przypis edytorski]

¹⁶*Prometeusz* (mit. gr.) — jeden z tytanów, dobroczyńca ludzi (w niektórych wersjach mitów także twórca ludzkości); wykradł ogień z Olimpu, by ludzie mogli się przy nim ogrzać i przyrządzać pieczone potrawy; nauczył ich również metalurgii, uprawy roli, kowalstwa, budownictwa, ujarzmiania sił przyrody oraz czytania i pisania, a także podstępnie sprawił, że władca bogów wybrał na ofiarę dla bogów niejadalne części zwierząt: tłuszcz i kości; Zeus ukarał Prometeusza

ojcem¹⁷,
brzmieniem miłych tych śpiewów w ciężkich
się zwodzą troskach
i nie myśli już Orion¹⁸
lwy i rysie tchórzliwe popędzać.

---

za kradzież ognia i zuchwalstwo, każąc przykuć go do skały na Kaukazie, gdzie codziennie sęp wyjadał mu wątrobę, odrastającą w ciągu nocy; z karni tej uwolnił Prometeusza Herakles. [przypis edytorski]

¹⁷*Pelopsa ojciec* (mit. gr.) — Tantal, król lidyjski, syn Zeusa, słynny ze swojego ogromnego bogactwa oraz ze strasznej kary, jaką nałożyli na niego bogowie. Z powodu swojego boskiego pochodzenia bywał zapraszany na uczyty bogów; zdradzał ludziom boskie sekrety i żeby wypróbować wszechwiedzę bogów podał im na uczycie ciało swego syna, za co został strącony do Tartaru, gdzie cierpiał męki: pragnienie, stojąc w wodzie, która opadała, gdy się nachylał, oraz głód, nie mogąc dosięgnąć zwisających z drzewa owoców, zaś nad jego głową chwiało się gład, grożąc zmiążdzeniem. [przypis edytorski]

¹⁸*Orion* (mit. gr.) — olbrzym, syn Euriale (jednej z trzech sióstr Gorgon) i Posejdona a. Hyrieusa z Beocji, brat Polifema; myśliwy beocki o wielkiej sile, urodzie i wzroście; prześladowca Plejad i Hiad (nimf-zwiastunek dobrej i złej pogody), za próbę zgwałcenia bogini Artemidy zginął ukąszony przez wielkiego skorpiona (odwzorowanie tego mitu widzieli starożytni Grecy w konstelacjach gwiazd). [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na Licencji Wolnej Sztuki 1.3.

Fundacja Nowoczesna Polska zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/drozwewa>

Tekst opracowany na podstawie: Horatius Flaccus, Quintus (65-8 a. C.), Horacego ody, epody, satyry i listy, tłum. Motty, Marcelli (1818-1898), Poznań 1896

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Kopeć-Gryz, Marcin Koziej, Marta Niedziałkowska, Paweł Koziół.

Okładka na podstawie: Trees, Patrick Connelly@Flickr, CC BY-SA 2.0

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przeznacz 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Dołącz do Towarzystwa Przyjaciół Wolnych Lektur i pomóż nam rozwijać bibliotekę *Pieśń II, 13 (Ille et nefasto te posuit die...)*

Przeznacz darowiznę na konto: szczegóły na stronie Fundacji.